

ТЕМА ОСОБА ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Кафедра кримінології та кримінально-виконавчого права

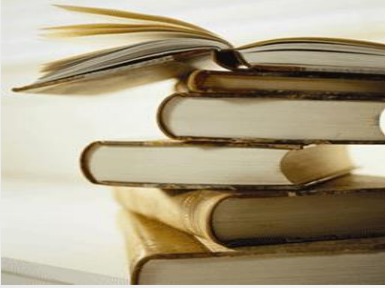
CRIMINOLOGY

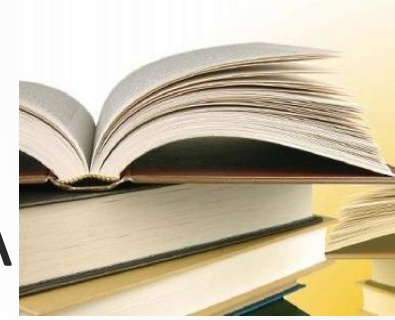
ПИТАННЯ ЛЕКЦІЙНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Основні напрями вивчення особи яка вчинила кримінальне правопорушення.
2. Характеристика особи яка вчинила кримінальне правопорушення.
3. Класифікація і типологія осіб які вчинили кримінальні правопорушення. Механізм індивідуальної злочинної поведінки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Кримінологія : підручник [Текст] / О. М. Джужа, В. В. Василевич, В. В. Черней, С. С. Чернявський та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. В. Чернея ; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джужі. – Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 612 с.
- Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології. Т. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів кримінальних правопорушень. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2007. 712 с.
- Кримінологія: підручник : практикум / [кол. авт.: Ю. В. Александров та ін.]; НАН України, Київ. ун-т права. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 341 с.
- Кримінологія: підручник / А.М. Бабенко, О.Ю. Бусол, О.М. Костенко та ін.; за заг. ред. Ю.В. Нікітіна, С.Ф. Денисова, Є.Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
- 12. Кримінологія. Академічний курс / Кол. авторів; за заг. ред. О.М. Литвинова. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 538 с.
- Джужа А.О. Основні напрями удосконалення віктимологічного запобігання правопорушенням в Україні: Монографія/ МВС України. НАВС.- Київ, 2016.- 301с.
- Корупційна злочинність в Україні: сучасний стан, детермінанти та запобігання: навч. посіб. / автор. кол.: В.В. Василевич, О.М. Джужа, А.О. Джужа, О.Г. Колб, О.І. Колб, Н.В. Кулакова, Ю.О. Левченко, А.В. Микитчик, С.І. Мінченко, С.А. Мозоль, Т.В. Миронюк, Г.С. Поліщук, Е.В. Расюк, А.В. Савченко; за ред. проф. О.М. Джужі та доц. Е.В. Расюка. – Київ: ФОП Маслаков, 2018. – 340 с.

1. Основні напрями вивчення
особи злочинця.

ГЕНЕЗИС ВИВЧЕННЯ ОСОБИ ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ:

- **Східні релігії (індуїзм, буддизм і брахманізм)** вводять поняття «карма» - сутність, «душа» людини проходить через безліч втілень, тобто наявність злих намірів приносить негативну карму (вчинення) злочинів;
- **Божественне провидіння** - сенс існування людини визначається божественним приреченням ще до його народження (біологічні теорії сформовані на основі теологічні і філософських наслідків та протестантської етики, де злочинність властива лише найбільшій частині населення);
- **Релігійний дуалізм** - існування якоїсь злої сили (злого божества або іншої надприродної істоти), яка перебуває у вічній боротьбі із силами добра, причому у різних версіях дуалізму ця сила може виступати як у ролі творця миру, так і в ролі його загарбника;
- **Спокуса** - модель «спокуси» заснована на уявленні про протиборство диявола й божественних сил добра;
- **Одержимість** - більш детерміністська модель, яка в цьому плані може розглядатися як передумова позитивістських кримінологічних теорій (злий дух, змушує людину робити погані вчинки, повернення її до нормального існування, необхідно було провести обряд екзорцизма, вигнання нечистого духу з тіла);
- **Епоха просвітництва** - Почали використовуватись спроби раціонального пояснення походження негативних соціальних явищ. Пошуки проводились у двох напрямках: 1) біологічна схильність до девіантної поведінки; 2) соціальне середовище як основний фактор, який впливає на вчинки людини.

ГЕНЕЗИС ВИВЧЕННЯ ОСОБИ ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ОСОБИ:

- **Епоха освіти** - коріння соціальних відхилень, у тому числі злочинів, лежать у самій природі приватно власного суспільства;
- **Класична школа** – пояснювала існування злочинності опираючись на постулат повної свободи волі людини, доповнивши його концепцією раціонального вибору, та прагнула взагалі виключити ознаки особистості людини-злочинця, із предмета кримінології;
- **Антропологічна школа** – запропонувала шукати ознаки, пов'язані зі злочинною поведінкою, в особливостях сутності, зовнішності та природі самої людини;
- **Позитивізм у кримінології** - причинами поведінки людей, науковий підхід (вимога фактів, наукових доказів) і схильність до детермінізму; визнання індивідуального характеру злочинної поведінки конкретної людини й необхідності індивідуалізації покарання; вчинення злочинів уважалося психологічним або фізіологічним відхиленням, яке можна намагатися вилікувати;
- **Клінічна кримінологія** - вчинення злочинів пояснюється внутрішньою схильністю окремих індивідів до вчинення злочинів, яка може бути виявлена спеціальними тестами, а також вивченням способу життя, і скоректована використанням медичних методів;
- **Теорія конституційного нахилу** - злочинна поведінка залежить від типу статури людини, яка пов'язується з роботою залюзей внутрішньої секреції;

ГЕНЕЗИС ВИВЧЕННЯ ОСОБИ ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

- **Психологічні теорії злочинності** – злочинна поведінка пояснюється несвідомими інстинктами або схильностями. Коли контролюючий вольовий фактор не здатний придушити природний інстинкт — виникає конфлікт, що виливається у злочин. Також вчинення злочинів уважалося ознакою психічною хворобою або інших психопатологічних розладів;
- **Соціологічна школа** - суспільство містить у собі зародок усіх злочинів тому, що у ньому полягають умови, що відповідають їхньому розвитку.

Народився

Помер

Основні інтереси

Значні ідеї

Західна філософія Антична філософія

пр. 428–427 ДРХ^Ш

Афіни

пр. 348–347 ДРХ

Афіни

риторика, мистецтво,
література, епістемологія,
право, чесноти, політика,
освіта, сім'я, мілітаризм

Реалізм

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В ПРАЦЯХ ФІЛОСОФІВ:

Платон вказував на недосконалість людської природи, яке необхідно враховувати при складанні законів. Він уважав, що законослухняна поведінка людини визначається не його спадковістю, а його вихованням: «...чесноти вчити можна... немає нічого дивного, коли в гарних батьків бувають погані, а в поганих гарні діти»

Західна філософія Антична філософія

Аристотель

Народився

384 до н. е.
Стагіра, Халкідіки

Помер

322 до н. е.
Халкіда, Евбея

Школа/Традиція

перипатетики, аристотелізм

Основні інтереси

фізика, метафізика, поезія, театр,
музика, риторика, політика, правління,
етика, біологія, зоологія

Значні ідеї

Золотий перетин, розум, логіка,
почуття

ОСОБИСТІСТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В ПРАЦЯХ ФІЛОСОФІВ:

Аристотель виходив з того, що вибір людини між дурними й шляхетними вчинками визначається, насамперед, страхом перед покаранням, воліючи свої вигоди й задоволення загальному добру: «людина приділяє собі більше благ і менше зол». Однак, хоча Аристотель і вважав, що визначальна роль у вчиненні злочину належить вільній волі людини, їм відзначається, що на це впливають зовнішні умови: соціальна нерівність, беззаконня і т.д., що злочини можуть вчинятися у пориві страстей, і такі вчинки повинні каратися менш строго, чому заздалегідь обмірковані.

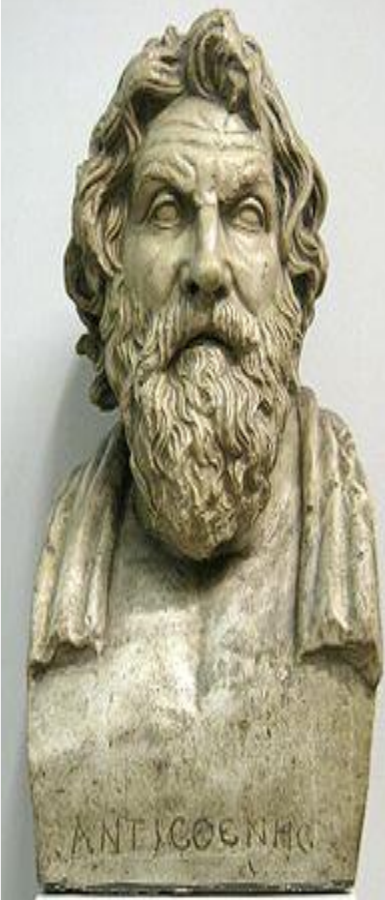

Демокріт Абдерський

Дата народження:	<u>460 год до н. э.</u>
Місце народження:	<u>Абдери</u>
Дата смерті:	<u>370 год до н. э.</u>
Місце смерті:	<u>Абдери</u> ^[источник не указан 360 дней]
Школа/традиція:	<u>Атомисти</u>
Напрямок:	<u>Європейська філософія</u>
Період:	<u>Древньогрецька філософія</u>
Основні інтереси:	<u>Натурфілософія</u>
Значительні ідеї:	<u>Атомизм</u>

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В ПРАЦЯХ ФІЛОСОФІВ:

Демокрит, який уважав, що причиною злочинів є моральні й розумові недоліки, а неправильна поведінка людини є наслідком відсутності у неї знань про те, що для попередження злочинів необхідно, насамперед, виховання, оскільки покарання не втримувє від спокуси скоювати погані вчинки потай.

Західна філософія Антична філософія Антісфен

Народився	пр. 445 до н. е. Афіни
Помер	пр. 365 до н. е. Афіни
Школа/Тра диція	започаткув ав школу <u>кініків</u>
Основні інтереси	<u>аскетизм,</u> <u>етика,</u> <u>мова,</u> <u>література,</u> <u>логіка</u>

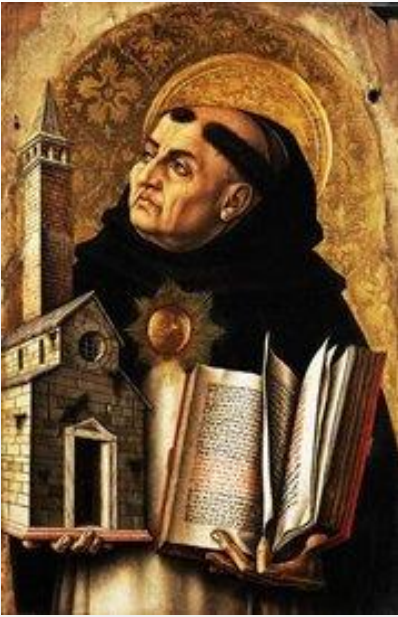

Диоген Синопский

Дата рождения:	ок. <u>412 до</u> <u>н. э.</u>
Место рождения:	<u>Синоп</u>
Дата смерти:	<u>10 июня</u> <u>323 до н. э.</u>
Испытавши е влияние:	<u>КИНИКИ</u>

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В ПРАЦЯХ ФІЛОСОФІВ:

Антісфен, Діоген і інші пов'язували злочинну поведінку з недоліками виховання й тими, що виникають як їх наслідок перекрученими потребами (егоїзм, розпуста і т.д.).

Тома Аквінський
лат. *Thomas Aquinas*

Народився

1225
Італія

Помер

† 7 березня 1274
Фоссанова, Італія

Відомий

Філософ, теолог

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В ПРАЦЯХ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ:

У період Середніх віків (аж до XV сторіччя) кримінально-правові вчення перебували у повній залежності від церкви. У цей період переважали розглянуті вище погляди на походження злочинності — вчинення злочинів як результат божественного приречення або одержимості злими духами. Значним був вплив римського права і філософських вчень античності, однак вчені цього періоду не прагнули створювати нові теорії, ставлячи перед собою лише вузькопрактичні цілі. Так, Тома Аквінський класифікував усіх людей на добродесних, які не вчиняють злочинів не тому, що бояться покарання, а тому що такий природній закон їх поведінки, і порочних, які не піддаються переконанню й реагують тільки на примусові заходи.

Народився

7 лютого 1478
Англія, Лондон

Помер

6 липня 1535 (57 роки)
Англія, Лондон
Обезглавлення

Громадянство

Англієць

Національність

Британець

Проживання

Лондон

Відомий

Завдяки своїм політичним та католицьким діянням

Діяльність

Політик

Титул

лорд-канцлер

Конфесія

Католик

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ:

Томас Мор в «Утопії» висловлював ідеї про соціальну обумовленість вчинення злочинів: поки будуть існувати причини, що породжують злочини, у першу чергу економічні, злочини будуть вчинятися, причому нарощування жорстокості покарань не вирішить проблему злочинності

Народився

Помер

Школа/Традиція

Основні інтереси

Значні ідеї

Західна філософія Філософія XVII століття

John Locke

29 серпня 1632
Рінгтон, Сомерсет, Англія

28 жовтня 1704
Ессекс, Англія

емпіризм, школа суспільної угоди,
природного закону

метафізика, епістемологія,
політична філософія, філософія
думки, освіта

табула раса, «уряд за згоди
підданих»; стан природи; право
життя, свобода й власність

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ:

Джон Локк писав також, що поведінка людини в основному визначається середовищем, у якому вона перебуває.

Гуго Гроцій

Народився

10 квітня 1583
Делфт

Помер

28 серпня 1645
Росток

Громадянство

Республіка Об'єднаних провінцій

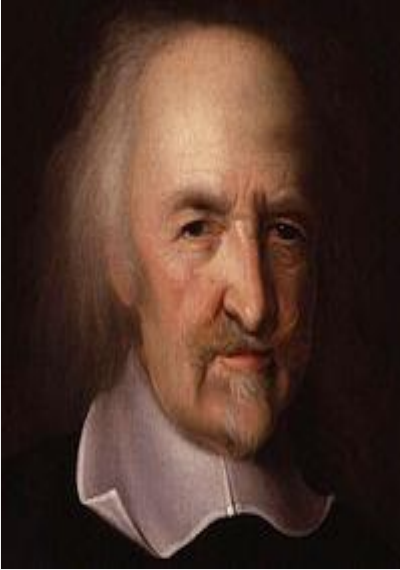
Відомий

один із основоположників сучасного
міжнародного права

Діяльність

юрист, письменник, державний діяч

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ:
Гуго Гроцій говорив про виправлення злочинця як
про одну з основних цілей покарання.

Гоббс Томас

Народився

5 квітня 1588
Малмсбері, Вілшир, Англія

Помер

4 грудня 1679
Дербішир

Громадянство

Англія

Національність

англієць

Галузь наукових інтересів

філософія

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В ЕПОХУ ВІДРОДЖЕННЯ:

Томас Гоббс уважав найбільш природнім станом для людства «війну всіх проти всіх» (ця характеристика була пізніше використана Енгельсом у своїй теорії злочинності). По Гоббсу, тільки страх перед покаранням з боку держави може подолати прагнення, пов'язані з такими основними людськими якостями, як суперництво, недовіра, любов до слави.

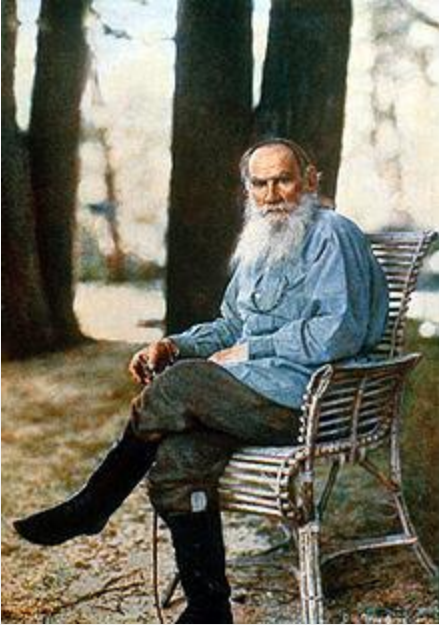

Шарль Луї де Монтеск'ю

Народився	<u>18 січня 1689</u>
Помер	<u>10 лютого 1755</u> (66 років) <u>Париж, Франція</u> <u>хвороба</u>
Національність	<u>Француз</u>
Ім'я при народженні	Charles-Louis de Secondat, Baron de La Brède et de Montesquieu
Відомий	<u>філософ</u>

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В ЕПОХУ ОСВІТИ:

Шарль Монтеск'є виходив з уяви про соціальну природу злочинності, вважаючи головною причиною злочинів «лиху вдачу» і рекомендував державі опікуватися про «доброзвичайність» з метою зменшення злочинності.

Лев Толстой.

Лев Миколайович Толстой

Лев Николаевич Толстой

фотопортрет, [1908](#) рік

Дата народження: [9 вересня 1828](#)

Місце народження: [Ясна Поляна](#)

Дата смерті: [20 листопада 1910](#) (82 роки)

Місце смерті: Астапово

Національність: [росіянин](#)

Громадянство: [Російська імперія](#)

Мова творів: [російська мова](#)

Рід діяльності: прозаїк

Роки активності: 1847–1910

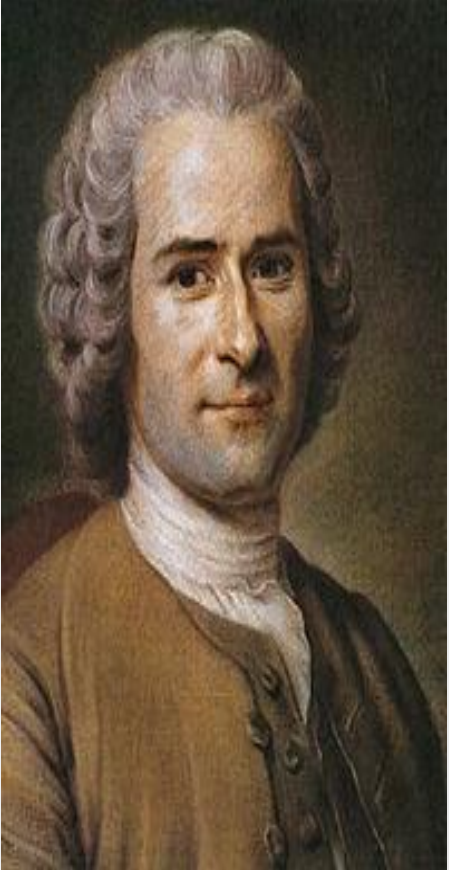
Напрямок: [реалізм](#)

Жанр: [романи](#), [повісті](#), [оповідання](#)

Magnum opus: [Війна і мир](#), [Анна Кареніна](#), [Воскресіння](#)

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В ПРАЦЯХ Л.М. ТОЛСТОГО:

У [«Воскресінні»](#) зазначається, що головною причиною злочинності є спроби інституціоналізувати покарання, суд одних людей над іншими (у ньому критикуються й конкретні психологічні навчання й теорії); що треба «вибачати завжди, усіх, нескінченну кількість разів вибачати, тому що немає таких людей, які самі не були винні й тому могли б карати або виправляти» (див. останню главу).

Народився

28 червня 1712
Женева, Швейцарія

Помер

2 липня 1778
Ерменонвіль, Франція

Школа/Традиція

Теорія суспільного договору,
Просвітництво

Основні інтереси

Політична філософія, музика,
освіта, література,
автобіографія

Значні ідеї

загальна воля, любов до самого себе, моральна простота людства, навчання зосереджене на дитині, громадська релігія, народоправління

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В ЕПОХУ ОСВІТИ:

Жан Жак Руссо писав, що коріння соціальних відхилень, у тому числі злочинів, лежать у самій природі приватно власного суспільства, для якого характерні політична й економічна нерівність, урбанізація, зловживання правлячих класів.

Чезаре Бекка́рія (італ. *Caesar Beccaria*; *15 березня 1738—†28 листопада 1794) — італійський юрист і публіцист, проповідник ідей буржуазії періоду її боротьби з феодалізмом.

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В КЛАСИЧНІЙ ШКОЛІ КРИМІНОЛОГІЇ:

Основні програмні положення класичної кримінології викладені у роботі Чезаре Беккарія «Про злочини й покарання»:

- Усі люди наділені волею волі, злочин є актом вільної волі людини, яка свідомо діє й вільна у своїх учинках.
- Зважуючи переваги й недоліки, прагнучи до задоволення й уникаючи страждань, людина вибирає лінію поведінки.
- Злочин і злочинність є результат нездатності мас засвоїти тверді правила поведінки.
- Погана поведінка людей є продуктом недосконалості закону.

Беккарія писав, що ще жодна людина «не пожертвує безоплатно навіть часткою власної волі і тільки необхідність змушує її це робити».

Йоганн Каспár Лафатёр (нім. *Johann Caspar Lavater*; 15 листопада 1741, Цюрих — 2 січня 1801, Цюрих) — швейцарський письменник, богослов, поет та фізіономст.

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В КРИМІНОЛОГІЇ З ПОЗИЦІЙ ФІЗІОНОМІКИ:

Першими, хто запропонував шукати ознаки, пов'язані зі злочинною поведінкою, в особливостях зовнішності людини, були прихильники фізіономіки (наприклад, Лафатер). Вони називали в числі таких ознак маленькі вуха, пишні вії, маленькі носи, більші губи і т.д. Одначе який-небудь стійкий зв'язок між цими ознаками й злочинною поведінкою виявити не вдалося.

Френологія (від грец. *φρηνη* — діафрагма (переносне значення — дух, душа, серце) і грец. *Λογος* — слово, наука) — псевдонаука про зв'язок психіки людини і будови поверхні його черепа.

ОСОБИСТІСТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В КРИМІНОЛОГІЇ З ПОЗИЦІЙ ФРЕНОЛОГІЇ:

Галль уважав, що «злочини є продуктом індивідів, що їх вчиняють, а отже, їх характер залежить від природи цих індивідів і від тих умов, у яких ці індивіди перебувають; лише беручи до уваги цю природу й ці умови, можна правильно оцінювати злочин».

Галль також став першим, хто запропонував класифікацію злочинців залежно від біологічних ознак. Він запропонував поділяти їх на три категорії:

1. Злочинці, які хоча й вчиняють злочини, але за своїми внутрішніми якостями здатні побороти дурні потяги й боротися зі злочинними спокусами.
2. Злочинці, які є знедоленими від природи й у силу цього легко піддаються злочинним потягам.
3. Проміжна - злочинці, які здатні стати як на шлях виправлення, так і на шлях подальшого вчинення злочинів залежно від того, який вплив виявляє на них зовнішнє середовище.

Чезаре Ломброзо
Cesare Lombroso

Народився	<u>6 листопада 1835</u> <u>Верона, Італія</u>
Помер	<u>19 жовтня 1909</u> <u>Турин, Італія</u>
Національність	італієць
Відомий	криміналіст

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В КРИМІНОЛОГІЇ З ПОЗИЦІЙ КРИМІНАЛЬНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ:

Ломброзо є автором ідеї «природженого злочинця». За Ломброзо, злочинець — це особливий природній тип. Стане людина злочинцем чи ні — залежить тільки від уродженої схильності, причому для кожного типу злочинів (убивць, насильників, грабіжників) характерні свої аномалії фізіології, психології й анатомічної будови.

Ломброзо виділяв божевільних злочинців і злочинців за пристрастю. Ломброзо також займався вивченням впливу статі на злочинність. У роботі «Жінка, злочинець й проститутка» він висловив думку, що жінка-злочинець перевершують за жорстокістю злочинців-чоловіків. Однак, запропоновані Ломброзо ознаки не витримали перевірки практикою. Його критики вказували, що аналогічні особливості існують і у законослухняних особистостей, а якої-небудь статистичної різниці у частоті їх повторюваності немає. Були зроблені порівняльні дослідження, об'єктами яких були укладені, студенти, військовослужбовці і вчителі коледжів. Ніяких статистично значимих відмінностей між ними виявити не вдалося. Через це у більш пізніх роботах самого Ломброзо і його учнів крім злочинців, які вчиняють злочини в силу біологічної схильності, виділяються також ті, хто може піти на порушення закону під дією життєвих обставин (випадкові злочинці).

Enrico Ferri

Born	25 February 1856 San Benedetto Po
Died	12 April 1929 (aged 73) Rome

Гарофало, Бенвенуто Тізі

Benvenuto Tisi da Garofalo	
Дата народження	1481
Дата смерті	1559
Національність	італієць
Напрямок	Відродження

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В КРИМІНОЛОГІЇ З ПОЗИЦІЙ КРИМІНАЛЬНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ:

Учні Ломброзо Рафаель Гарофало і Енріко Феррі, не відмовляючись від основних ідей антропологічної школи, надавали більшого значення соціальним факторам. Сутністю й специфічною рисою антропологічної школи Феррі вважав положення про те, що «злочинець не є нормальна людина, а, навпаки, внаслідок своїх органічних і психічних ненормальностей, спадкових і придбаних, він становить... особливий різновид людського роду». Прихильниками цього напрямку у Росії були Прасков'я Тарновська, Дмитро Дриль і низка інших кримінологів.

Клінічна кримінологія. У клінічній кримінології (інша назва — теорія небезпечного стану особистості) вчинення злочинів пояснюється внутрішньою схильністю окремих індивідів до вчинення злочинів, яка може бути виявлена спеціальними тестами, а також вивченням способу життя, і скоректована використанням медичних методів. У кількості способів корекції поведінки представниками цієї школи називаються психоаналіз, електрошок, лоботомія, таламотомія, медикаментозний вплив, хірургічні методи, а також позбавлення волі на невизначений строк до моменту, поки, на думку комісії лікарів, не мине небезпечний стан особистості.

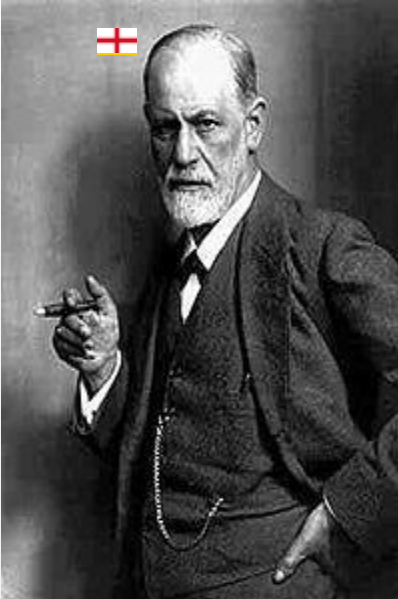
Представниками цієї школи є французький учений Жан Пінатель, італійські автори Філіпо Граматика і ді Туліо.

Теорія конституційного нахилу. Уживали також спроби поставити злочинну поведінку у залежність від конституційного типу людини (типу статури), яка, у свою чергу, пов'язувалася з роботою залюзей внутрішньої секреції. Виділялося три основні соматичних типи:

Ендоморфний — тенденція до ожиріння, м'яка заокругленість тіла, короткі й тонкі кінцівки, тонкі кістки, гладка шкіра; розслаблена особистість із підвищеним рівнем комфортності, любить розкіш, екстраверт.

Мезоморфний — перевага м'язів, костей і опорно-рухової системи, великий тулуб, широкі груди, великі долоні й руки, щільна статура; активний, агресивний і нестриманий тип особистості.

Ектоморфний — перевага шкіри, тендітне тіло, тонкі кістки, похилі плечі, маленька особа, гострий ніс, тонке волосся; чутливий тип з розладами уваги і безсонням, проблемами зі шкірою й алергіями.

Зігмунд Фройд

Дата народження: [6 травня 1856](#)

Місце народження: [Пржибор, Австро-Угорщина](#)

Дата смерті: [23 вересня 1939](#)

Місце смерті: [Лондон, Англія](#)

Рід діяльності: [психолог](#), [психіатр](#) і засновник [психоаналізу](#)

Напрямок: [психоаналіз](#)

ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ ЗЛОЧИННОСТІ:

Фрейд припускав, що будь-які вчинки людей, — що це рвуться назовні несвідомі інстинкти або схильності. Коли контролюючий вольовий фактор не здатний придушити природний інстинкт — виникає конфлікт, що виливається у злочин.

В інших психологічних теоріях уважалося, що вчинення злочинів є ознакою психічною хворобою або інших психопатологічних розладів.

Адольф Кетле

Дата народження:

22 лютого 1796

Місце народження:

Гент

Дата смерті:

17 лютого 1874 (77 років)

Місце смерті:

Брюссель

Країна:

Бельгія

Науковий напрям:

математика, астрономія, метеорологія, соціологія

РАННІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ ГЕНЕЗИСУ ЗЛОЧИННОЇ ОСОБИСТОСТІ:

До періоду початку XIX століття відноситься поява соціологічних теорій злочинності. Їх родоначальник — французький математик і астроном Адольф Кетле. Він писав, що суспільство містить у собі зародок усіх злочинів тому, що у ньому полягають умови, що відповідають їхньому розвитку. За Кетле, людські дії підкоряються певним законам, а вчинення злочинів залежить від віку людей, їх статі, професії, освіти, клімату, пір року і т.д. Концепція Кетле — це механістичний соціальний детермінізм. Усі соціальні явища в ньому механічно «виводяться» з нижчих форм руху матерії. Кетле вважав, що закони соціального життя, як і принципи механіки, єдині для всіх епох і народів.

Габриель Тард

Дата рождения:	12 марта 1843
Место рождения:	Сарла, Франция
Дата смерти:	13 мая 1904 (61 год)
Место смерти:	Париж, Франция
Страна:	Франция
Научная сфера:	социология, криминология

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ОСНОВ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ:

«Як! Зростання трудової діяльності і багатства робить природним зростання злочинів і злочинців! А де ж, отже, моральна сила праці, моральна чеснота багатства, про які стільки говорили? Утвір зробив великі успіхи. Де ж благодійне, настільки прославлене дією державним ладом на звичаї? Як! Три великих попереджувальних ліки від соціальної хвороби: праця, спільний достаток і освіта - посилено діяли не раз, а потік злочинності, замість того щоб пересохнути, раптом вийшов з берегів».

Еміль Дюркгайм
Émile Durkheim

Народився

15 квітня 1858
Епіналь, Франція

Помер

15 листопада 1917
Париж, Франція

Відомий

соціолог та етнолог

ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ АНОМІЇ:

Дюркгейм констатує, що необхідною умовою благополучного існування людини є достатнє задоволення його потреб, яке визначається рівновагою між цілями, які ставить собі людина і ступенем його успіху в досягненні цих цілей. При цьому якщо біологічні потреби (в їжі, сні і т. д.) обмежені природним чином, то для соціальних потреб (прагнення до благополуччя, розкоші, комфорту) ніяких внутрішніх обмежуючих механізмів не існує, їх межі можуть бути встановлені тільки суспільством.

У нормальних умовах людина відчуває обмеження, що накладається суспільством і підпорядковується його колективному авторитету, його вимоги не перевищують якогось соціально-прийнятного рівня. Однак у випадку, коли в суспільстві відсутні якісь усталені межі прагнень для окремих його членів, як це буває при різних суспільних потрясіннях, як негативного, так і позитивного характеру, до приходу суспільства в рівновагу жоден його член не знає точно, які потреби виявляться надмірними, а які ні. ***Цей стан Дюркгейм називає соціальною аномією.***

Соціологічні теорії пояснення становлення особи злочинця:

- **Теорія конфлікту культур** (Торстен Селлін) - висувається положення про те, що вчинення злочинів є одним з можливих результатів вирішення конфлікту, що виникає внаслідок того, що одна і та ж людина входить у різні соціальні групи з різним світоглядом і стереотипами поведінки (сім'я, колеги по роботі, національні та етнічні спільноти).
- **Теорія стигматизації** - основним положенням даної теорії є ідея про те, що людина стає злочинцем не тому, що порушує закон, а в результаті «стигматизації», яка виражається в тому, що державні органи накладають на нього «клеймо», «ярлик» злочинця, результатом чого є відторгнення від суспільства, перехід злочинної поведінки з випадкового в звичне.
- **Теорія диференціальної асоціації (теорія субкультур Едвін Сазерленд)** - в основу створеної ним теорії диференціальної асоціації лягла гіпотеза про те, що людина стає злочинцем в результаті навчання протиправній поведінці в соціальних мікрогрупах (сім'я, вулиця, школа і т. д.).

Народився

Мішель Фуко

15 жовтня 1926

Пуатьє, Франція

Помер

25 червня, 1984

Париж, Франція

Громадянство

Франція

Галузь наукових інтересів

західна філософія, структуралізм,
постструктуралізм, постмодернізм

ОСОБИСТІТЬ ЗЛОЧИНЦЯ В СУЧАСНИХ ФІЛОСОФСЬКИХ ТЕОРІЯХ

Мішель Фуко піддав критиці загальноприйнятту в сучасному правосудді концепцію покарання як засобу виправлення злочинця. Злочинець у Фуко включений в саму систему влади, яка прагне не знищити або вигнати його з товариства, а використовувати його як інструмент соціального контролю. Фуко взагалі не вважає за потрібне розглядати ситуацію злочину з точки зору самого злочинця: оскільки існування тіла (об'єкта), згідно з поглядами цього автора, визначається існуванням зовнішнього спостерігача, охарактеризувати злочин можна лише за допомогою правового та психіатричного дискурсу, але не дискурсу самого обвинуваченого в ньому людини. Одним з недоліків сучасної системи правосуддя Фуко вважав те, що хоча закони і декларують караність злочину, а не злочинця, на ділі ситуація абсолютно зворотна: карається злочинець, але не злочин. Ідеї Фуко, таким чином є схожими як з ідеями кримінологів класичної школи.

Володимир Ілліч Ленін(Ульянов)

Народився

22 квітня 1870
Симбірськ, Росія

Помер

21 січня 1924 (53 роки)
Горки, Московська обл.

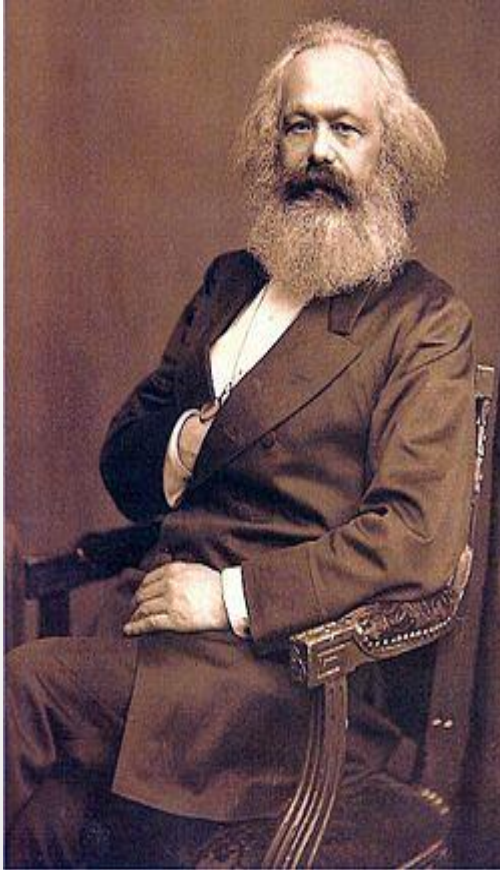
Політична партія

РСДРП, РСДРП(б), РКП(б)

СОЦІАЛЬНИЙ І БІОЛОГІЧНИЙ НАПРЯМОК У РАДЯНСЬКІЙ І
УКРАЇНСЬКІЙ КРИМІНОЛОГІЇ:

«Ми знаємо, що корінна соціальна причина ексцесів, що полягають у порушенні правил гуртожитку, є експлуатація мас, нестаток і убогість їх. З усуненням цієї головної причини ексцеси неминуче почнуть «відмирати».

Третя програма КПРС «У суспільстві, що будує комунізм, не повинно бути місця правопорушенням і злочинності.»

Західна філософія Філософія XIX століття

Народився

5 травня 1818
Трір,
Королівство
Пруссія

Помер

14 березня
1883
Лондон,
Сполучене
Королівство
Великобританії та Ірландії
запалення
легенів

Школа/Традиція

марксизм

**Фрідріх
Енгельс** (нім.
Friedrich Engels;
28 листопада
1820, м.
Бармен, нині
Вупперталь, Німеччина — 5
серпня 1895,
Лондон) —
німецький
підприємець,
політичний
діяч, філософ,
історик,
публіцист.

Один з
основоположників
марксизму —
перший
систематизатор
та видавець
творів Карла
Маркса

ОСНОВОЮ РАДЯНСЬКОЇ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОГО КОНФЛІКТУ, ЗАПРОПОНОВАНОЮ ВУЛФМАННОМ ТА МАРКСОМ І ЕНГЕЛЬСОМ.

Більшість радянських кримінологічних вчень ґрунтувалося на двох постулатах:

- Соціалістичному суспільству не властиві корінні протиріччя, що породжують злочинність.
- Злочинність не вічна і повинна зникнути з побудовою вищої фази соціалізму - комунізму.

Фрідріх Ніцше

Дата народження: 15 жовтня 1844

Місце народження: с. Рекен (р-н Бургенлянд
землі Саксонія-Ангальт)

Дата смерті: 25 серпня 1900

Місце смерті: Веймар (Тюрінгія)

Мова творів: німецька

Рід діяльності: філософ

Напрямок: ірраціоналізм

ПСИХІЧНІ АНОМАЛІЇ Й ЗЛОЧИННІСТЬ:

Фрідріх Ніцше: «Люди, які тепер жорстокі, повинні розглядатися як збережені ступені колишніх культур: гірський хребет людства виявляє тут більш глибокі нашарування, які в інших випадках залишаються прихованими. У відсталих людей мозок завдяки всіляким випадковостям в ході успадкування не отримав достатньо тонкого і багатостороннього розвитку. Вони показують нам, ким ми всі були, і лякають нас; але самі вони настільки ж мало відповідальні, як шматок граніту за те, що він - граніт.»

Особа, яка вчинила злочин (особа злочинця)

– сукупність соціальних, психічних та інших властивостей, які складають суспільну небезпеку особи, винної в порушенні кримінального закону, у поєднанні з іншими умовами і обставинами впливають на її антисоціальну поведінку

Спочатку точка зору радянських кримінологів зводилася до цитування К.Маркса про те, що сутність людини є сутністю усіх суспільних відносин. Спеціальних висновків про особу злочинця не існувало

В роботі “Особа злочинця” (1971 р.) дається таке визначення: “Особа злочинця – це особа людини, яка винно вчинила небезпечне діяння, заборонене законом під загрозою кримінальної відповідальності”

Розвиток поглядів на особу злочинця

І.І.Карпець під особою злочинця пропонує розуміти “сукупність соціальних і соціально значимих властивостей, що характеризують особу, яка винно порушує кримінальний закон, і в поєднанні з іншими умовами і обставинами впливають на її антисоціальну поведінку”

Н.С.Лейкіна під особою злочинця розуміє сукупність соціально значимих властивостей, що впливають у поєднанні із зовнішніми умовами і обставинами на її злочинну поведінку

ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДСТРУКТУРИ ОСОБИСТОСТІ (за Платоновим К.К.)

ОСОБИСТІТЬ - сукупність найхарактерніших соціальних і обумовлених ними біологічних рис і особливостей, які визначають соціальну сутність людини з її суворою індивідуальністю і неповторністю, що виражається в поведінці даного індивіда.

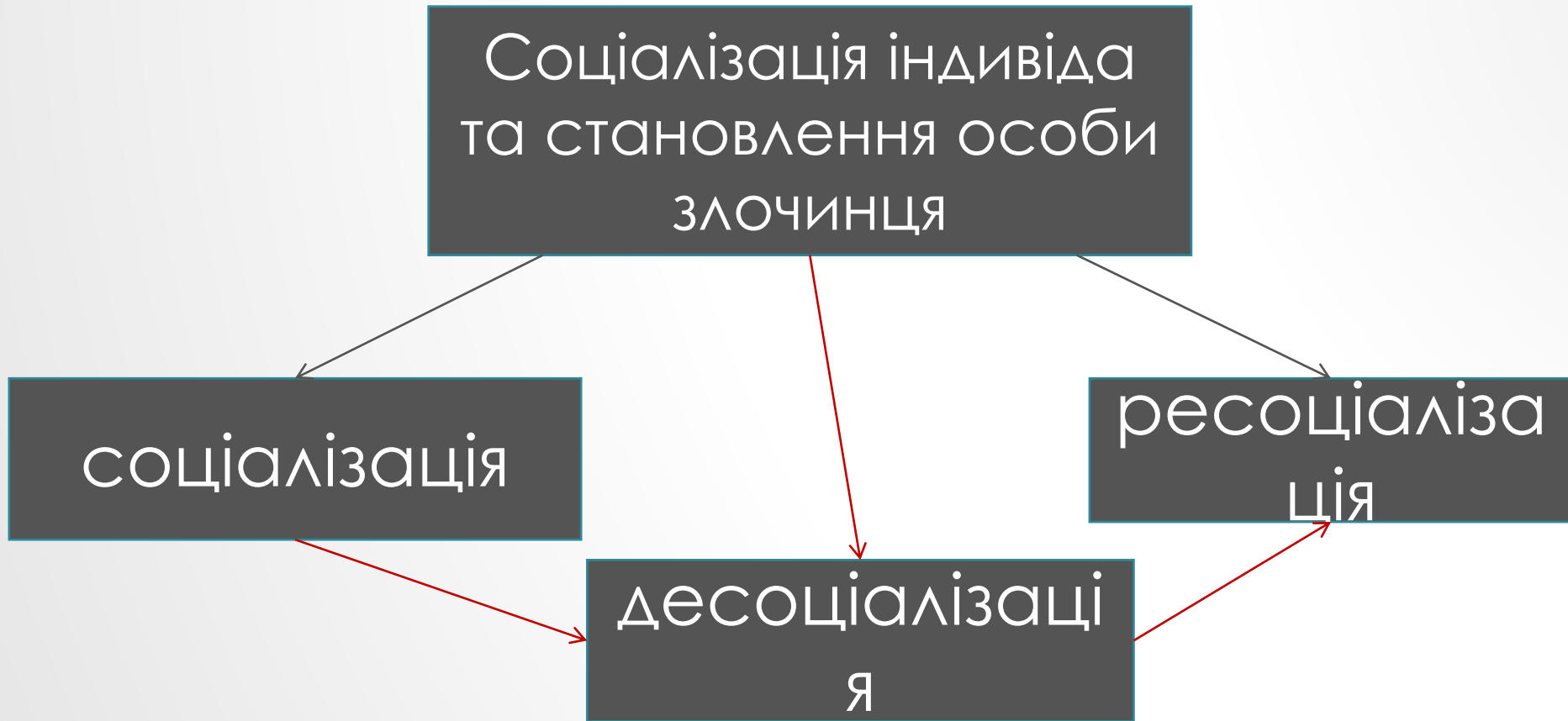
**ПЕРША ПІДСТРУКТУРА ФОРМУЄТЬСЯ ВИХОВАННЯМ, ДРУГА – НАВЧАННЯМ,
ТРЕТЯ – ВПРАВАМИ, ЧЕТВЕРТА – ШЛЯХОМ ПОСТІЙНИХ ТРЕНУВАНЬ.**

Соціалізація індивіда
та становлення особи
злочинця

соціалізація

ресоціалізація

десоціалізація

- **СОЦІАЛІЗАЦІЯ** - поступовий вплив, що здійснюється на людину суспільством з метою привиття їй поглядів, навичок, правил поведінки, вигідних і бажаних для суспільства. Під впливом соціалізації має сформуватися соціально корисна, з точки зору інтересів суспільства, поведінка. Саме в процесі соціалізації індивід стає особистістю. Три етапи процесу соціалізації за Н.В.Андрієнковою: первинна соціалізація (дитини); проміжна соціалізація (підлітка); цілісна соціалізація (від юнацтва до зрілості — від 17-18 до 23-25 років);
- **ДЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ** - цей процес протилежний соціалізації. Результатом неправильної або недостатньої соціалізації є формування особи злочинця. Під формуванням особи злочинця розуміється закріплення в поведінці індивіда дій, що відхиляються від вимог правових норм, правил моралі та інших приписів соціально-схвальної поведінки;
- **РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ** - продовження процесу соціалізації індивіда після скоєння ним злочину. При призначенні покарання злочинцю виходять із того, що репресивний захід повинен бути доцільним, тобто усувати недоліки соціалізації. Процес ресоціалізації передбачає як виявлення дефектів особи, так і застосування тих заходів, які поповнили б соціалізацію і допомогли сформувати суспільно-корисні навички поведінки.

2.Характеристика особи яка вчинила кримінальне правопорушення.

Розкрити поняття "особа яка винила кримінальне правопорушення" неможливо без тлумачення і засвоєння поняття "особа".

Особа людини — це цілісна система соціальних і психічних рис, властивостей і якостей учасника і носія суспільних відносин.

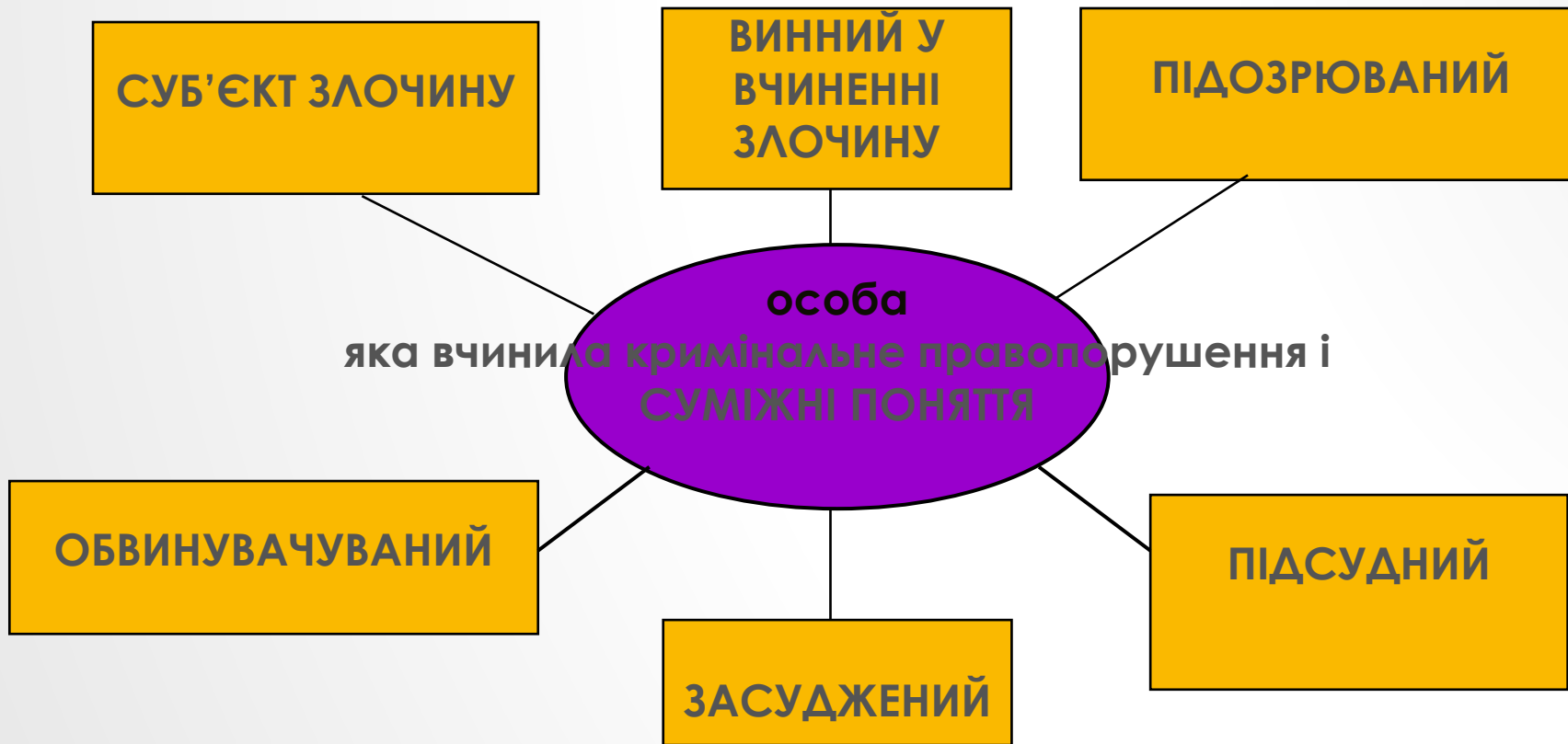
Про особу яка винила кримінальне правопорушення можна говорити лише у відношенні людини, винної в злочинній діяльності, тобто особи, що вчинила систему навмисних цілеспрямованих дій, передбачених кримінальним законом, спрямованих на реалізацію загального для них мотиву.

МЕЖІ ВИВЧЕННЯ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ

Кримінологів більше цікавить генезис особи яка винила кримінальне правопорушення, тобто процес її становлення і розвитку, який розкриває детермінанти її формування.

Такий інтерес зникає, коли дана особа перестає бути антиасоціально орієнтованою.

Таким чином, антисуспільні властивості, які характеризують особу яка винила кримінальне правопорушення, існують до кримінального правопорушення і обумовлюють його вчинення, проте визнання конкретної особи злочинцем можливе лише після і у зв'язку з вчиненням нею злочину.

ВИВЧЕННЯ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ

Кримінологічне дослідження особи злочинця пов'язано з декількома проміжками тимчасового характеру:

- 1) з періодом формування особи злочинця, із процесом її взаємодії з конкретною життєвою ситуацією до й під час вчинення злочину;
- 2) дослідження особи злочинця в процесі здійснення правосуддя у зв'язку з вчиненим злочином;
- 3) вивчення особи злочинця під час відбування кримінального покарання.

ПОНЯТТЯ ОСОБИ ЯКА ВИНІЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Під особою яка винила кримінальне правопорушення розуміється – система негативних соціально значимих властивостей, зав'язків і відносин, які у поєднанні із зовнішніми умовами та обставинами характеризують людину винну у вчиненні злочину.

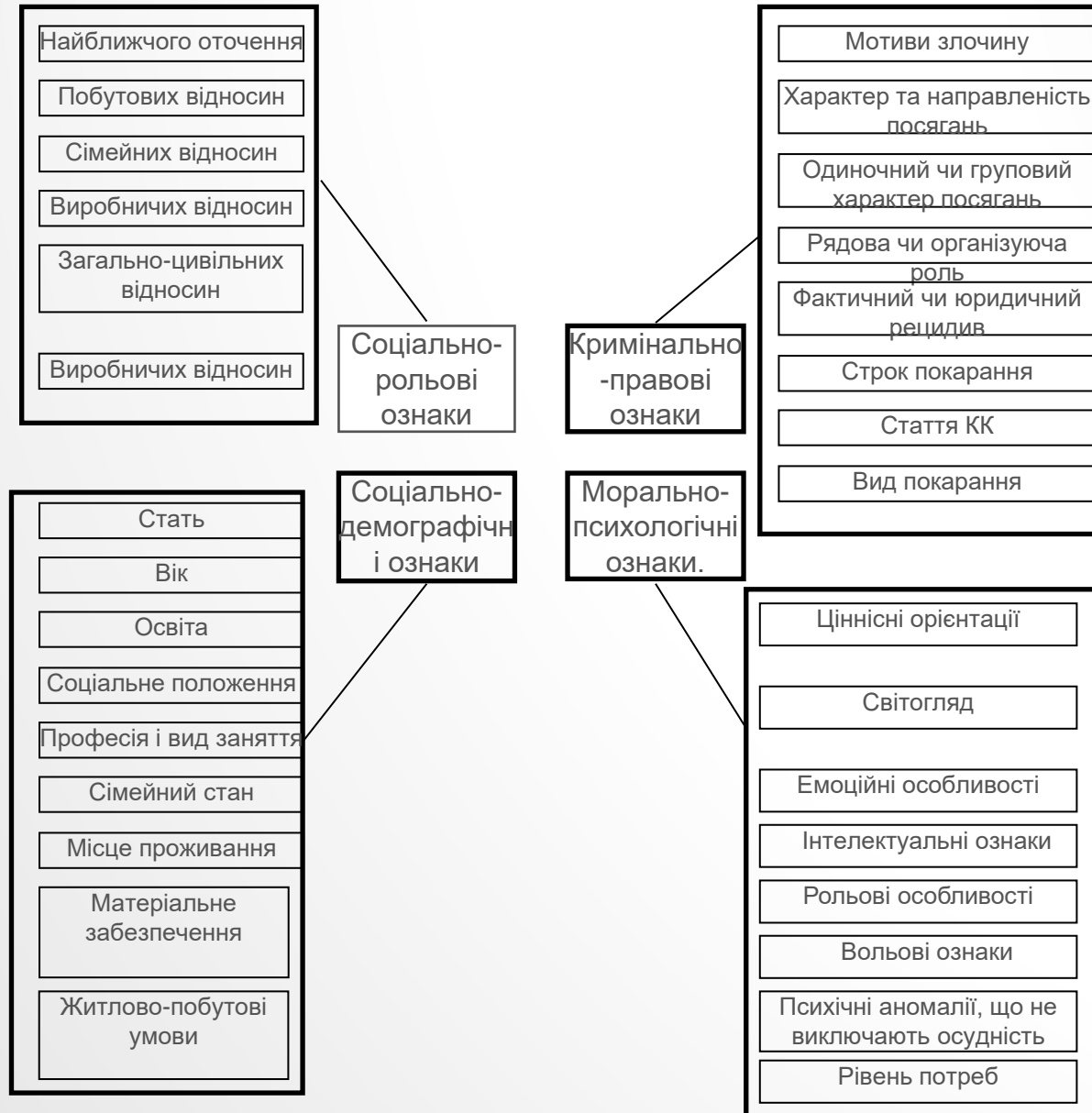
ОСНОВНІ ОЗНАКИ ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ

Структура особи яка вчинила кримінальне правопорушення - це впорядкована взаємодія властивостей, що характеризують правопорушника.

Вітчизняні кримінологи поділяють названі ознаки на такі основні групи:

- **Біофізіологічні** — стан здоров'я, антропометричні характеристики (ріст, вага і т.д.), уроджені властивості й аномалії як нервової системи, так і інших органів.
- **Соціально-демографічні** — стать, вік, освіта, рід діяльності, сімейний стан, рівень доходів, місце проживання і т.д.
- **Соціально-рольові** — ознаки, пов'язані із суспільними функціями особи, обумовленими його положенням у суспільстві і членством у певних соціальних групах.
- **Морально-психологічні** — інтелектуальні якості, цільові настанови, ціннісні орієнтації, відношення до норм права і моралі, потреби тощо.
- **Кримінально-правові** - склад вчиненого кримінального правопорушення, спрямованість і мотивація злочинної поведінки, одноособовий чи груповий характер злочинної діяльності, форма співучасті (виконавець, організатор, підмовник, пособник), інтенсивність кримінальної діяльності, наявність судимостей тощо.

Структура особи яка вчинила кримінальне правопорушення

3. Класифікація і типологія осіб які вчинили кримінальні правопорушення .

Класифікаційні групування осіб які вчинили кримінальні правопорушення:

- **за соціально-демографічними даними** (стать, вік, місце проживання). У кримінально-правовій статистиці виділяють неповнолітніх з 14 до 18 років, осіб молодого віку (18-35 років), зрілого віку (35 років і старші);
- **за соціально-економічними показниками** (освіта, професія, наявність чи відсутність роботи, матеріальне становище тощо);
- **за громадянством** (громадяни України, іноземці та особи без громадянства);
- **за станом особи в момент вчинення кримінального правопорушення** (алкогольне чи наркотичне сп'яніння, перебування у складі злочинної групи, організованої злочинної групи, в місцях позбавлення волі тощо);

- **за видами вчинених кримінальних правопорушень :** убивці, злодії, насильники, хулігани, грабіжники, шахраї, хабарники тощо.
- **залежно від ступеня суспільної небезпеки вчиненого діяння:** особи, які вчинили особливо кримінальний проступок або злочин(нетяжкий, тяжкий, особливо тяжкий, а також особи, які раніше відбували покарання у вигляді позбавлення волі та особливо небезпечні рецидивісти.

Типологія осіб які вчинили кримінальні правопорушення за характером антисоціальної спрямованості і ціннісним орієнтаціям

Типи осіб які вчинили кримінальні правопорушення

З негативно-зневажливим відношенням до особи і її найважливішим благам (агресивно-насильницькі злочини).

З корисливими спонуканнями, пов'язаними з ігноруванням права власності (крадіжки, шахрайство, хабарництво та інші корисливі злочини).

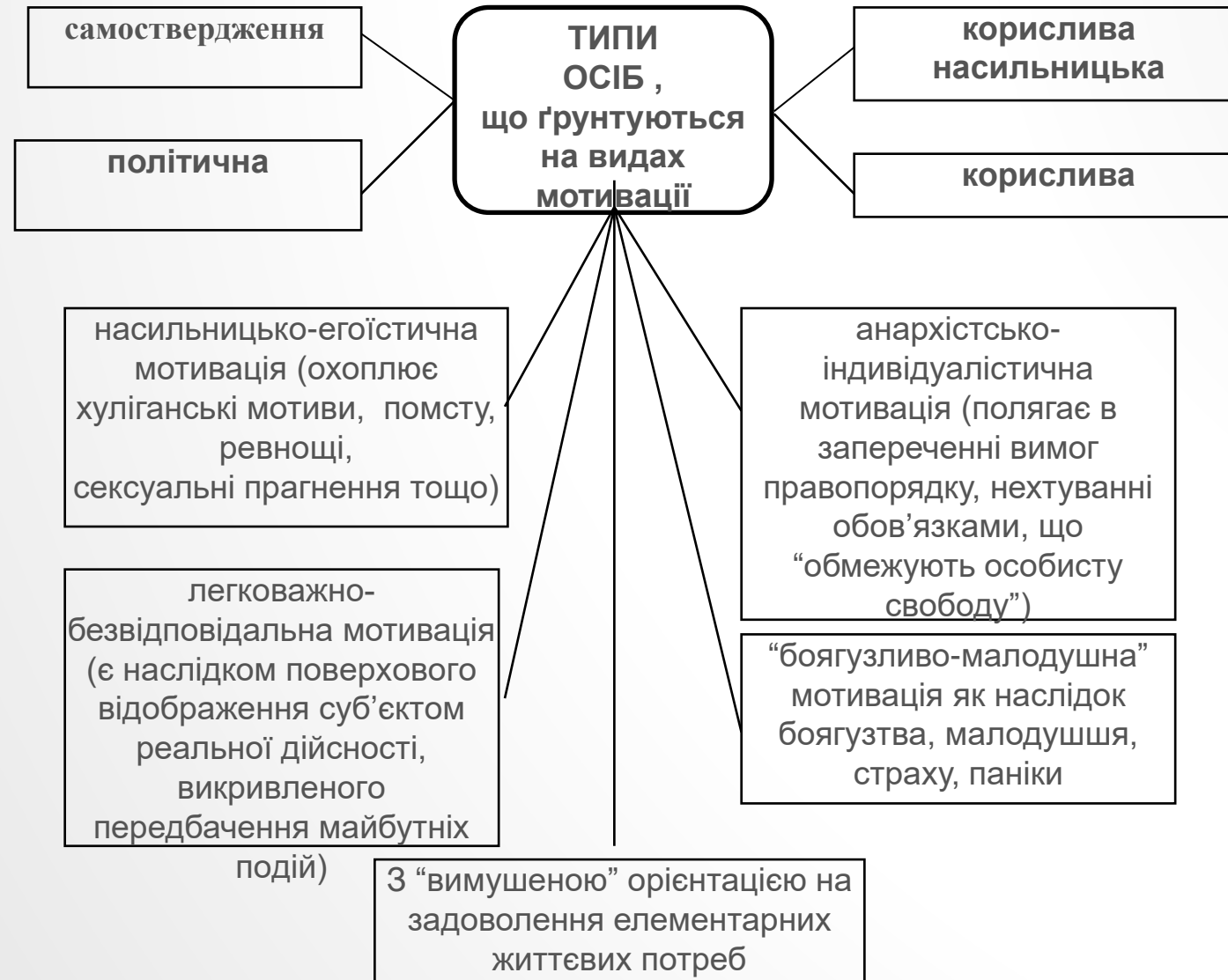
Індивідуалістичне, антисоціальне відношення до різних нормативних установок і своїх обов'язків (хуліганство, самоправство, опір представникам влади).

З легковажно-безвідповідальним ставленням до існуючих позитивних норм поведінки і законів (необережні злочини).

ТИПОЛОГІЯ ОСІБ ЯКІ ВЧИНИЛИ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗЛОЧИНЦІВ ЗА ГЛИБИНОЮ І СТІЙКІСТЮ АНТИСОЦІАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

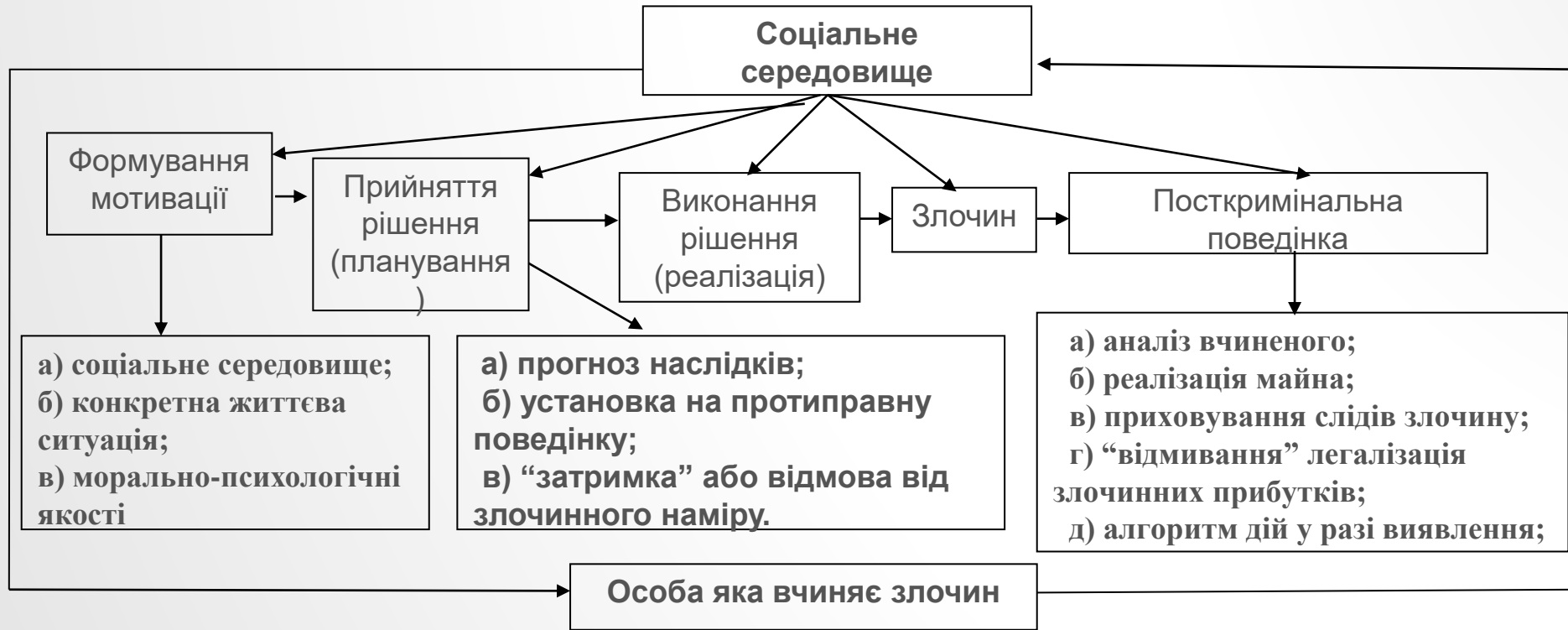
Типи осіб які вчинили кримінальне правопорушення

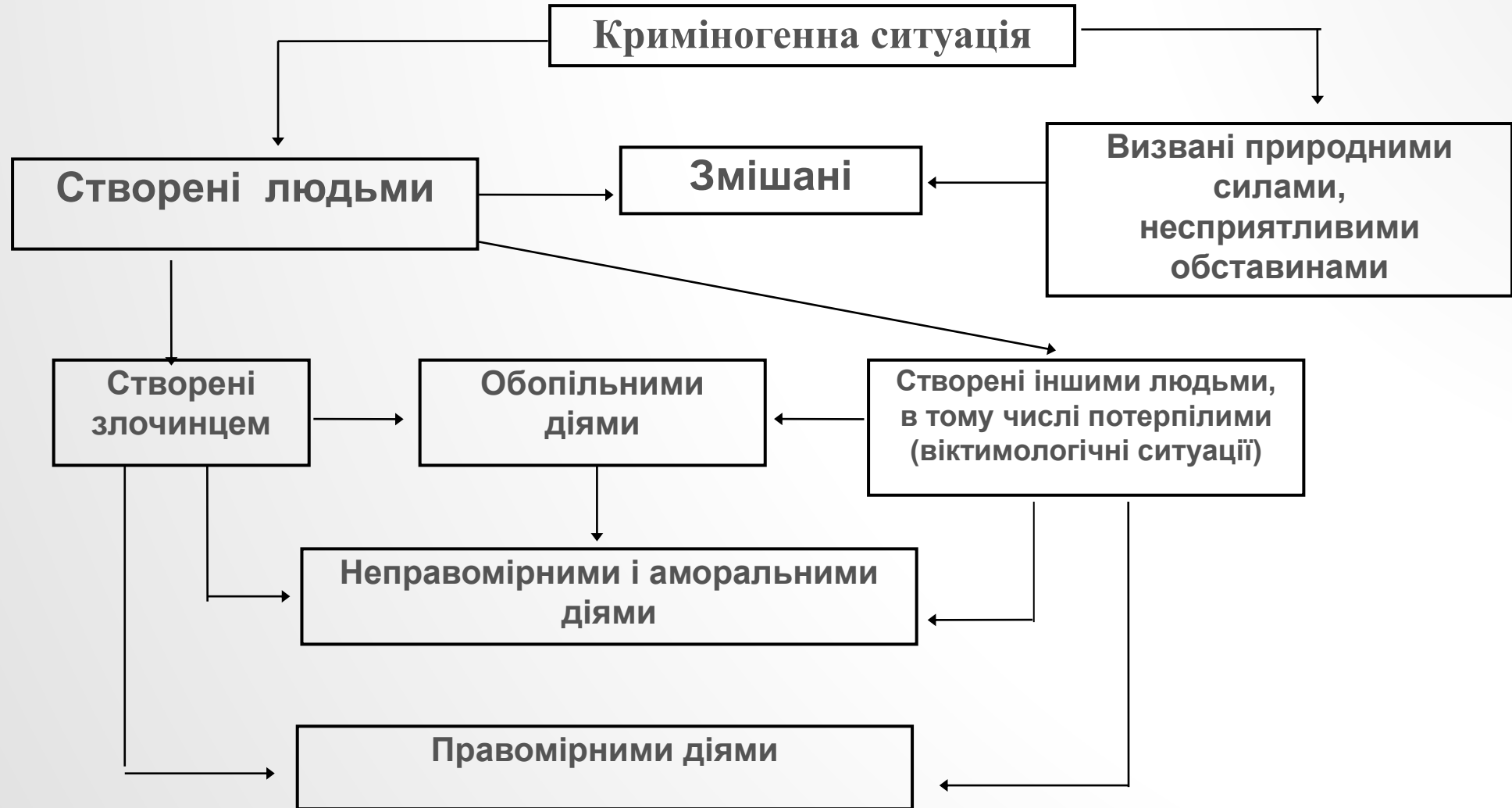
За основу взяті вже сформовані особисті якості особи що вчиняє кримінальне правопорушення злочинця, що проявилися у вчиненому правопорушенні

Схема індивідуальної злочинної поведінки (механізм)

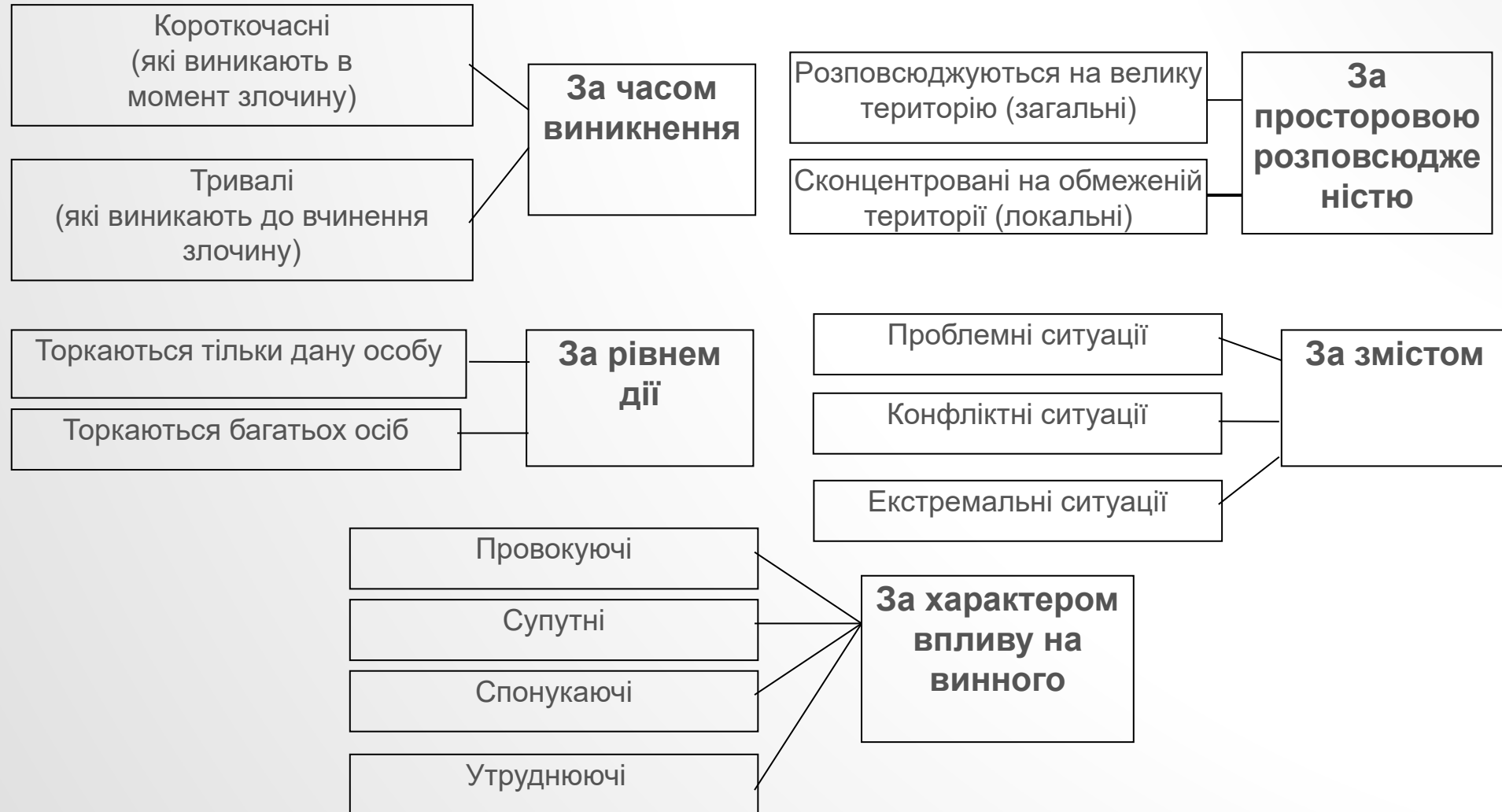
Причини конкретного злочину (індивідуальної злочинної поведінки) формуються під впливом морально-психологічних властивостей особи в результаті несприятливих умов морального формування індивіда і зовнішніх обставин (конкретної ситуації), яка спонукає намір і рішучість вчинити даний злочин.

**КЛАСИФІКАЦІЯ КРИМІНОГЕННИХ СИТУАЦІЙ
(ЗА ДЖЕРЕЛОМ ВИНИКНЕННЯ)**

Ситуація злочину - сукупність обставин, в яких опиняється особа перед чи під час вчинення злочину, що впливають на його свідомість, почуття і волю та згідно з моральними властивостями якої безпосередньо обумовлюють намір і рішучість вчинити умисний злочин або призводить до необережного злочину.

Класифікація криміногенних ситуацій:

Дякую за увагу!